

Tietoa rahoitusvälineiden ominaisuuksista ja riskeistä

Sinun on asiakkaana ymmärrettävä mm. seuraavat asiat:

- Sijoitukset ja muut positiot rahoitusvälineisiin tapahtuvat omalla riskilläsi, ja siksi on tärkeää, että ymmärrät rahoitusvälineiden ominaisuudet ja riskit ennen niihin sijoittamista
- Sinun on asiakkaana tutustuttava huolellisesti Nordnetin yleisiin ehtoihin koskien kaupan-käyntiä rahoitusvälineillä ja soveltuvin osin tarjousesitteiden tietoihin sekä muuhun kyseistä rahoitusvälinettä sekä sen ominaisuuksia ja riskejä koskeviin tietoihin
- Käydessäsi kauppaa rahoitusvälineillä on tärkeää, että tarkistat kaikki liiketoimiasi ja omistuk-siasi koskevat raportit ja huo mautat viipymättä mahdollisista virheistä
- On tärkeää seurata jatkuvasti rahoitusvälineiden omistusten ja rahoitusvälineisiin liittyvien positioiden arvonmuutoksia
- Sinun on asiakkaana aloitettava tarvittavat toimenpiteet tappioriskin vähentämiseksi

1. Rahoitusvälineiden riskit

1.1. Yleistä riskeistä

Rahoitusvälineisiin tehtäviin sijoituksiin liittyy taloudellinen riski, jota kuvataan tässä tietoasiakirjassa. Asiakkaana olet vastuussa sijoituksissasi esiintyvistä riskeistä, ja siksi sinun on tutustuttava kyseessä olevilla välineillä käytävää kauppaa koskeviin yleisiin ehtoihin sekä niiden ominaisuuksista ja riskeistä kertoviin tietoasiakirjoihin, esitteisiin tai vastaaviin. Saat tiedot Nordnetin kautta. Sinun on myös jatkuvasti seurattava sijoituksiasi tällaisiin rahoitusvälineisiin. Tämä koskee myös tilannetta, jossa olet saanut sijoitusneuvontaa sijoitusohjelmasta. Jos hallinnoit sijoituksiasi itse, on omalla vastuullasi olla tarvittaessa valmis ryhtymään nopeisiin toimiin, esimerkiksi tarkistamalla sijoituksesi ja arvioimalla, onko syytä myydä negatiivisesti kehittyviä rahoitusvälineitä.

Rahoitusvälineissä erotetaan yksinkertaiset rahoitusvälineet (yleensä esimerkiksi osakkeet ja sijoitusrahastot) ja monimutkaiset rahoitusvälineet (yleensä esimerkiksi johdannaiset). Erottelu korostaa muun muassa sitä, että rahoitusvälineisiin liittyy eritasoisia riskejä, ja voi myös olla vaikeampaa ymmärtää monimutkaisten rahoitusvälineiden riskejä. Rahoitusvälineillä käytävässä kaupassa on myös tärkeää ottaa huomioon riski, joka voi aiheutua rahoitusvälineiden kaupankäynnistä muussa kauppapaikassa kuin säännellyllä markkinalla, jolloin vaatimukset ovat yleensä vähemmän tiukat.

Rahoitusvälineet voivat tarjota tuottoa osinkojen muodossa. Lisäksi rahoitusvälineen markkinahinta (kurssi) voi nousta tai laskea verrattuna siihen hintaan, joka vallitsi sijoitusta tehtäessä. Seuraavassa ilmaisu ”sijoitus” sisältää myös mahdolliset rahoitusvälineeseen otetut lyhyet positiot (negatiiviset vastuut), vertaa esim. siihen, mitä kappaleessa 4 sanotaan lyhyeksi myynnistä. Kokonaistuotto on osingon tai koron määrän sekä rahoitusvälineen hinnanmuutoksen summa. Sijoittaja tavoittelee tietysti positiivista kokonaistuottoa eli voittoa, joka on mieluiten mahdollisimman suuri. On kuitenkin myös riski siitä, että kokonaistuotto muodostuu negatiiviseksi eli sijoitus tuottaa tappiota. Tappioriski vaihtelee eri rahoitusvälineiden välillä. Yleensä mahdollisuus saada sijoituksesta voittoa yhdistyy rahoitusvälineeseen liittyvään tappioriskiin. Yleensä voiton mahdollisuus ja tappioriski ovat sitä suuremmat, mitä kauemmin pidät sijoituksen, mutta joillekin rahoitusvälineille on suositeltu pitoaika, joka voi vaikuttaa siihen, kuinka kauan sinun on sijoituksenmukaista pitää sijoitus. Sijoituskontekstissa sanaa riski käytetään joskus sekä tappioriskin että voittomahdollisuuden ilmaisuna. Seuraavassa sanaa riski käytetään kuitenkin kuvaamaan ainoastaan tappion mahdollisuutta. Riskin vähentämiseksi on monia erilaisia sijoitustapoja. Yleisimmin pidetään parempana sijoittamista moniin erilaisiin rahoitusvälineisiin sen sijaan, että sijoitettaisiin vain yhteen tai muutamaan rahoitusvälineeseen. Monien eri rahoitusvälineiden avulla riskit jakautuvat tasaisemmin eivätkä keräänty siten, että kaikki riskit voisivat toteutua kerralla. Sijoitusten hajauttaminen kansainvälisille markkinoille pienentää yleensä myös salkun kokonaisriskiä, vaikkakin kaupankäynti ulkomaisilla rahoitusvälineillä johtaa myös valuuttariskiin.

1.2. Erilaisia riskikäsitteitä ym.

Tehdessäsi sijoituksen rahoitusvälineeseen sinulle asiakkaana kuuluvaan riskiarviointiin sisältyy joukko riskikäsitteitä ja muita tekijöitä, jotka tulee arvioida ja ottaa huomioon myös sijoituksen aikana. Seuraavassa esitetään lyhyt kuvaus muutamista tavallisimmista riskikäsitteistä.

Yrityskohtainen riski – riski, että tietty yritys menestyy odotettua huonommin tai kohtaa vastoinkäymisen ja yhtiöön liittyvät rahoitusvälineet saattavat täten menettää arvoaan.

Toimialakohtainen riski – riski, että tietty toimiala menestyy odotettua huonommin tai kohtaa vastoinkäymisen ja tämän alan yhtiöihin liittyvät rahoitusvälineet saattavat täten menettää arvoaan.

Kestävyyriski – riski siitä, että ympäristöön, yhteiskuntaan tai hyvään hallintotapaan liittyvällä tapahtumalla tai olosuhteella olisi toteutuessaan

todellinen tai mahdollinen merkittävä haitallinen vaikutus sijoituksen arvoon. Esimerkkejä kestävyysriskistä ovat ympäristön pilaantumisen seuraukset (esim. kiellot, jotka edellyttävät toiminnan uudelleenjärjestelyä tai lopettamista, vähentynyt kysyntä, vaikeudet saada rahoitusta sekä fyysinen riski, kuten resurssien ehtyminen ja luonnonkatastrofit), ihmisoikeusloukkausten, työntekijöiden oikeuksien tai sukupuolten tasaarvon loukkausten, korruption ja lahjonnan seuraukset sekä omistajajoukon puuttumisen seuraukset. Tämä tarkoittaa, että yhtiölle voi syntyä kestävyysriski esimerkiksi sen omasta toiminnasta aiheutuvista ympäristöön, yhteiskuntaan tai hallintotapaan liittyvistä tapahtumista mutta myös sen toiminnasta riippumattomista tapahtumista.

Vipuvaikutusriski – johdannaisen rakenteen johdosta on riski, että kohdeetuuden hintakehitys aiheuttaa voimakkaamman negatiivisen muutoksen johdannaisen kurssiin/hintaan.

Luottoriski – riski, joka liittyy esimerkiksi liikkeellelaskijan tai vastapuolen puutteelliseen maksukykyyn. Liikkeeseenlaskijan tai vastapuolen maksukyvyttömyys voi johtaa konkurssiin tai yritysten uudelleenjärjestelyyn, johon liittyy julkinen akordi (saatavien määrän pieneminen). Pankkeihin, muihin luottolaitoksiin ja sijoituspalveluyrityksiin voidaan sen sijaan soveltaa kriisinratkaisua. Tämä tarkoittaa, että valtio voi ottaa laitoksen hallintaansa ja sen tappioita voidaan hallita siten, että osakkaiden ja velkojen omistukset alaskirjataan ja/tai velkojen osalta niiden saatavat muunnetaan omistussuoksiksi (ns. velkakirjojen arvon alaskirjaus eli velkojanvastuu).

Kurssiriski – riski, että rahoitusvälineen kurssi/hinta laskee.

Oikeudellinen riski – riski, että asiaa koskevat lait ja säännökset ovat epäselviä tai muuttuvat.

Likviditeettiriski – riski, että et voi myydä tai ostaa rahoitusvälinettä tietyssä haluttuna ajankohtana.

Markkinariski – riski siitä, että markkinat kokonaisuudessaan, tai niiden osa, jossa sinulla asiakkaana on sijoituksesi, esimerkiksi Ruotsin osakemarkkinat, laskevat.

Hintavolatiliiteettiriski – riski siitä, että rahoitusvälineen suuret kurssi-/ hintavaihtelut vaikuttavat sijoitukseen negatiivisesti.

Korkoriski – riski siitä, että rahoitusväline, johon olet sijoittunut, menettää arvoaan markkinakoron muutosten vuoksi.

Veroriski – riski siitä, että verosäännökset tai verokanta ovat epäselviä tai saattavat muuttua.

Valuuttakurssiriski – riski siitä, että valuutta, johon omistus on sidoksissa (esim. rahastoosuudet rahastossa, joka sijoittaa Yhdysvaltain dollareissa noteerattuihin yhdysvaltalaisiin arvopapereihin), heikkenee.

2. Rahoitusvälineet

2.1. Rahastot ja rahastoosuudet

Rahasto on ”salkku” joka sisältää erilaisia rahoitusvälineitä, esim. osakkeita ja joukkovelkakirjoja. Rahaston omistavat yhdessä kaikki rahastoon säästävät eli osuudenomistajat, ja sitä hallinnoi rahastoyhtiö tai vaihtoehtoisen sijoitusrahaston hoitaja. Osuudenomistajat saavat rahaston osuuksia määrän, joka vastaa sijoitetun pääoman osuutta rahaston kokonaispääomasta. On tärkeää, että sinä asiakkaana selvität, mitä sijoitussääntöjä sovelletaan rahastoon, johon haluat sijoittaa. Tämä on esitetty rahastoesitteessä ja avaintietoesitteessä. Jokainen rahastoyhtiö ja vaihtoehtoisten sijoitusrahastojen hoitaja, joka hoitaa erityisrahastoja, on velvollinen tarjoamaan mahdollisille sijoittajille pyytämättä rahastoon liittyvän avaintietoesitteen. Avaintietoesite näyttää myös rahaston riski-/tuottoprofiilin, jossa riskin ja rahaston mahdollisen tuoton välinen suhde ilmoitetaan asteikolla

Tietoa rahoitusvälineiden ominaisuuksista ja riskeistä

1–7. Siinä 7 tarkoittaa korkeinta mahdollista tuottoa, mutta myös suurinta riskiä sinulle sijoittajana. Katso myös edellä oleva kohta 1.2.

Erityyppisiä rahastoja koskevat erilaiset säädökset:

Sijoitusrahastot ovat rahastoja, jotka täyttävät niin sanotun UCITS-direktiivin vaatimukset muun muassa sijoitussääntelyn ja riskien hajauttamisen osalta. Sekä ruotsalaisia että ulkomaisia sijoitusrahastoja (jotka ovat saaneet toimiluvan ETA-alueella sijaitsevassa kotimaassaan) voidaan toimivaltaisella viranomaisella tehdyn ilmoituksen jälkeen myydä ja markkinoida vapaasti kaikissa ETA-maissa.

Vaihtoehtorahastot ovat rahastoja, joilla on vapaammat sijoitussäännöt, koska vaihtoehtorahaston hoitaja voi sijoittaa useampiin omaisuuseriin ja käyttää erilaisia sijoitusstrategioita ilman UCITS-direktiivin vaatimusta esimerkiksi riskien hajauttamisesta. Vaihtoehtorahaston hoitajan on noudatettava vaihtoehtoisten sijoitusrahastojen hoitajia koskevan direktiivin (AIFM-direktiivi) määräyksiä. Sinulle asiakkaana on erityisen tärkeää selvittää, mitä sijoitussääntöjä noudatetaan siinä vaihtoehtorahastossa, johon aiot sijoittaa. Tämä on esitetty rahastoesitteessä ja avaintietoesitteessä. Vaihtoehtorahastoja ei saa markkinoida ja myydä vapaasti yksityisasiakkaille Suomen ulkopuolella.

Voit ostaa tai lunastaa erityyppisten rahastojen osuuksia eri tavoin. Rahaston osuuksia voi ostaa ja lunastaa rahastoosuuksia jakelevien sijoituspalveluyritysten kautta tai asioiden suoraan rahastoyhtiön kanssa. Joillakin rahastoilla käydään kauppaa päivittäin tai kuukausittain, kun taas toisilla rahastoilla voi olla ennalta määrättyjä aikoja, jolloin rahasto on ”auki” ostoa ja lunastusta varten, joten säännöllinen kaupankäynti ei ole aina mahdollista. Rahastoyhtiö voi tietyissä poikkeustapauksissa lopettaa tai lykätä kaupankäyntiä jonkin rahaston osuuksilla. Tämä tarkoittaa, että antamaasi osto- tai lunastustoimeksiantoa ei suoriteta ennen kuin kaupankäynti rahaston osuuksilla on jälleen käynnissä. Rahaston kaupankäynnin sulkeminen edellyttää, että on ”erityisolosuhteita” tai ”erityisiä syitä”, kuten markkinoiden epätyydyttävä toiminta, jonka vuoksi rahastolla on likviditeettiongelmia. Rahastoyhtiön mahdollisuudesta sulkea kaupankäynti rahastolla on ilmoitettava rahaston säännöissä. Rahastoyhtiö laskee osuuksien käyvän arvon säännöllisesti, ja se perustuu rahaston sisältyvien rahoitusvälineiden kurssikehitykseen. Rahastoon sijoitetun pääoman arvo voi sekä nousta että laskea, joten ei ole varmaa, että sinä sijoittajana saat takaisin koko sijoitetun pääoman. Rahastoissa, joiden perusvaluutta on muu kuin euro, on lisäksi valuuttariski käytäessä kauppaa rahastoosuuksilla.

Niin sanottu **ETF (Exchange Traded Fund)** eli **pörssinoteerattu rahasto** eroaa tavallisesta rahastosta siinä, miten sillä käydään kauppaa. ETF:ien osuuksilla käydään kauppaa pörssissä samalla tavalla kuin osakkeilla. Joissakin tapauksissa niitä voidaan kuitenkin myös ostaa ja lunastaa suoraan rahastoyhtiön kanssa asioiden.

Eri rahastoilla on erilaiset sijoituspolitiikat. Sijoituspolitiikalla tarkoitetaan sitä, minkätyyppisiin rahoitusvälineisiin rahasto sijoittaa. Alla on lyhyt kuvaus joistakin sijoitusrahastojen yleisimmistä sijoituspolitiikoista. Näiden lisäksi on myös rahastoja, jotka sijoittavat tiettyihin toimialoihin, markkinoihin ja alueisiin.

Osakerahastoissa kaikki tai pääosin kaikki pääoma sijoitetaan osakkeisiin tai niihin liittyviin rahoitusvälineisiin. Rahastoa hallinnoidaan tulevaa markkinakehitystä koskevien odotusten analyysin mukaan. Sijoittaminen osakerahastoon, joka on sijoittanut useisiin eri osakkeisiin, vähentää sijoittajan yritysriskejä, sillä verrattuna suoraan yhteen tai muutamaan osakkeeseen sijoittavan osakkeenomistajan riskiin. Lisäksi osuudenomistajan ei tarvitse valita, ostaa, myydä ja valvoa osuuksiaan eikä hoitaa muita omaisuuden hallinnointiin liittyviä asioita.

Korkorahastoissa kaikki tai pääosin kaikki pääoma sijoitetaan joukkovelkakirjoihin tai muihin korollisiin rahoitusvälineisiin. Korkorahastojen periaate on sama kuin osakerahastojen: sijoitetaan erilaisiin korkoa tuottaviin rahoitusvälineisiin, jotta riski saadaan hajautettua, ja rahastoa hallinnoidaan tulevaisuuden korkoodotusten perusteella.

Yhdistelmärahastoissa pääoma voidaan sijoittaa osakkeisiin, korkosijoituksiin liittyviin rahoitusvälineisiin ja muihin rahastoihin.

Indeksirahastoissa rahastopääomaa ei hoideta aktiivisesti, vaan pääoma sijoitetaan rahoitusvälineisiin, jotka seuraavat tietyn määritetyn indeksin koostumusta.

Rahastojen rahastossa pääoma sijoitetaan muihin rahastoihin. Rahastojen rahasto on vaihtoehto sijoittajalle joka ei itse halua valita rahastoja, joihin sijoittaa. Tällä päästään riskihajontaan, joka saavutettaisiin hyvin koostetulla omalla osakesalkulla. Rahastojen rahastot edustavat erilaisia sijoituspolitiikkoja ja riskeitä.

Hedge-rahastot ovat vaihtoehtorahastoja, joilla on hyvin vapaat sijoitussäännöt. Ne voivat antaa rahastonhoitajalle mahdollisuuden sijoittaa moniin erilaisiin omaisuuksiin ja käyttää melkein mitä tahansa sijoitusstrategiaa. Hedge on englantia ja tarkoittaa suojausta. Vaikka suojauksen tarkoitus on suojautua yllättäviltä markkinamuutoksilta, hedge-rahastolla voi olla korkea riski, koska tällaiset rahastot ovat usein raskaasti lainoitettuja. Eri hedgerahastojen välillä on kuitenkin suuria eroja, ja on myös hedge-rahastoja, joilla on alhainen riski. Hedge-rahastojen ideana on, että sijoittajien pitäisi pystyä saamaan tuottoa riippumatta siitä, nousevatko vai laskevatko markkinat. Sijoituspolitiikka voi vaihdella osakkeista, valuutoista ja korkoa tuottavista rahoitusvälineistä erilaisiin arbitraasistrategioihin (spekulaatiota esim. korko ja/tai valuuttakurssimuutoksilla). Hedge-rahastot käyttävät usein johdannaisia kasvattaakseen tai pienentääkseen rahaston riskiä. Myös lyhyeksi myynti on yleinen piirre. Lue lisää johdannaisista kohdasta 2.13 ja lyhyeksi myynnistä kohdasta 4.

2.2. Osakkeet

2.2.1. Osakkeet ja osakeyhtiö

Osakeyhtiön osakkeet antavat omistajalleen oikeuden osuuteen yhtiön osakepääomasta. Jos yhtiö tuottaa voittoa, yhtiö jakaa tavallisesti voiton osakkeenomistajille osinkona. Osakkeet antavat myös äänioikeuden yhtiökokouksessa, joka on yhtiön korkein päätöksiä tekevä elin. Mitä useampia osakkeita omistajalla on, sitä suurempi osa pääomasta, osingosta ja äänivallasta hänellä on. Äänioikeus voi vaihdella riippuen siitä, mihin sarjaan osakkeet kuuluvat. Osakeyhtiöt voivat olla joko yksityisiä tai julkisia. Ainoastaan julkiset yhtiöt voivat noteerata osakkeensa kaupankäyntipaikassa.

2.2.2. Osakekurssi

Osakkeen kurssiin (hintaan) vaikuttaa ensisijaisesti kyseisen osakkeen tarjonta ja kysyntä, mikä puolestaan määräytyy ainakin pidemmällä aikavälillä yhtiön tulevaisuudennäkymien pohjalta. Osakkeen arvostus perustuu ensisijaisesti markkinoiden analyysiin ja arvioihin yhtiön kyvystä tehdä voittoa tulevaisuudessa. Tuleva kasvu, suhdannevaihtelut, tekniikka, lainsäädäntö, kilpailu ym. ratkaisevat sen, kuinka kysyttyä yhtiön tuotteista tulee, ja siksi niillä on perustavanlaatuinen asema yhtiön osakkeiden kurssikehityksen kannalta. Myös reaalikorkotaso on ratkaisevassa asemassa hinnan määräytymisessä. Jos markkinakorot nousevat, liikkeeseen laskettavien korkoa tuottavien rahoitusvälineiden tuotto paranee. Tällöin säännellyillä markkinoilla listattujen osakkeiden ja jo aiemmin liikkeeseen laskettujen korkoinstrumenttien hinnat yleensä laskevat. Syynä on se, että uusien liikkeeseen laskettujen korkoa tuottavien rahoitusvälineiden tuotto muodostuu suhteessa paremmaksi kuin osaketuotto ja liikkeeseen laskettujen korkoa tuottavien rahoitusvälineiden tuotto. Lisäksi osakekurssit laskevat, kun yhtiöiden velkojen korot nousevat markkinakorkojen nousun vaikutuksesta. Tämä vuorostaan pienentää yhtiön voittomarginaalia.

Myös muilla yhtiön suoraan liittyvillä seikoilla, kuten muutoksilla yhtiön johdossa ja organisaatiossa, tuotannon häiriöillä jne., voi olla negatiivinen vaikutus yritykseen. Pahimmassa tapauksessa osakeyhtiö on asetettava konkurssiin. Osakepääomaa, eli osakkeenomistajien yhtiön sijoittama pääoma, käytetään ensimmäiseksi kattamaan yhtiön velat. Tämä johtaa useimmiten siihen, että yhtiön osakkeet muuttuvat arvottomiksi.

Myös eräiden suurten ulkomaisten pörssien ja muiden kauppapaikkojen kurssit vaikuttavat kurssikehitykseen: Suomessa mm. siksi, että monet suomalaiset osakeyhtiöt noteerataan myös ulkomaisilla markkinapaikoilla ja markkinapaikkojen välillä tehdään hintavertailua. Saman toimialan yhtiön osakkeiden kurssi vaikuttaa usein muihin saman toimialan yhtiöihin ja niiden kursseihin. Tämä vaikutus voi yltää myös eri maissa sijaitseviin yhtiöihin.

Sijoittajilla on erilaisia tarpeita sijoittaa varojaan (käteisvaroja) tai muuttaa varojaan käteisvaroiksi. Lisäksi sijoittajilla on usein erilaisia käsityksiä siitä, kuinka kurssin tulisi kehittyä. Nämä yhtiön arvoon vaikuttavat olosuhteet aiheuttavat sen, että markkinoilla löytyy sekä ostajia että myyjä. Jos sijoittajat sitä vastoin ovat yksimielisiä siitä, kuinka kurssi kehittyvät tulevaisuudessa, he joko haluavat ostaa, mikä luo ostopainetta ostajien suuren määrän vuoksi, tai he haluavat myydä, jolloin syntyy myyntipainetta myyjien suuren määrän vuoksi. Ostopaineessa kurssi nousee ja myyntipaineessa se laskee.

Osakkeen kaupankäyntivolyymi eli se, kuinka paljon tiettyä osaketta ostetaan ja myydään, vaikuttaa vuorostaan osakekurssiin. Suuri volyymi pienentää eroa ostajien tarjoaman kurssin (ostokurssin) ja myyjien pyytämän kurssin (myyntikurssin) välillä. Tätä eroa kutsutaan myös spreadiksi. Jos osakkeen kaupankäyntivolyymi on suuri ja suuria osakemääriä voidaan myydä ja ostaa ilman, että se vaikuttaa kurssiin kovinkaan paljon, on osakkeen likviditeetti hyvä ja sitä on helppo ostaa ja myydä. Säännellyillä markkinoilla listatuilla yrityksillä on usein suurempi likviditeetti. Osakkeiden kurssissa voi päivän tai pitemmän ajan kuluessa olla erilaisia vaihteluja (volatiiliteetti), mikä tarkoittaa kurssinousuja ja –laskuja sekä kurssimuutosten suuruuksia.

Tietoa rahoitusvälineiden ominaisuuksista ja riskeistä

Hinnat, joilla osakkeilla on käyty kauppaa (kaupantekokurssit), kuten päivän korkein/alin/viimeksi maksettu hinta, viimeksi noteeratut osto-/myyntikurssit sekä tiedot vaihtomäärästä julkaistaan muun muassa useimmissa suurimmissa sanomalehdissä ja markkinapaikkojen, sijoituspalveluyritysten ja media-yhtiöiden ylläpitämillä internetsivuilla. Kurssitietojen ajankohtaisuus voi vaihdella julkaisutavasta riippuen.

2.2.3. Erilaiset osakesarjat

Yhtiön osakkeissa voi olla eri sarjoja, yleensä A- ja B-osakkeet, joilla on erilainen äänivalta. Esimerkiksi A-osakkeet voivat sisältää yhden äänioikeuden, kun taas B-osakkeet sisältävät rajatun äänioikeuden, kuten yhden kymmenesosan tavallisesta äänestä. Erot äänivallassa aiheutuvat mm. siitä, että omistajat haluavat varjella perustajien tai omistajien vaikutusvaltaa yhtiön asioissa siten, että heille annetaan vahvempi äänioikeus. Uudet liikkeelle lasketut osakkeet antavat heikomman äänivallan kuin alkuperäiset A-sarjan osakkeet, jolloin ne nimetään B-, C- tai D-sarjan osakkeiksi.

2.2.4. Listautumisanti, yksityistäminen ja yritysostot

Listautumisanti (engl. Initial Public Offering, IPO) tarkoittaa, että yhtiön osakkeet tuodaan osakemarkkinoille eli otetaan kaupankäynnin kohteeksi säännellyillä markkinoilla tai muus-sa kauppapaikassa. Yleisölle tarjotaan tällöin yhtiön osakkeita merkittäviksi (ostettaviksi). Useimmiten listautuminen koskee olemassaolevaa yhtiötä, jonka osake ei ole aikaisemmin ollut kaupankäynnin kohteena säännellyllä markkinalla tai muussa kauppapaikassa ja jossa omistajat ovat päättäneet laajentaa omistuspohjaa ja helpottaa yhtiön osakkeiden kauppamista. Jos valtion omistama yhtiö listautuu markkinoille, sitä kutsutaan yksityistämiseksi.

Yritysosto tapahtuu yleensä siten, että yksi tai useampi sijoittaja tarjoaa yhtiön osakkeenomistajille mahdollisuutta myydä omistamansa osakkeet tietyin ehdoin. Jos ostaja saa 90 % tai enemmän yhtiön osakepääomasta, se voi vaatia jäljelle jäävien osakkeiden pakolluustusta siltä omistajalta, joka kieltäytyi ostotarjouksesta. Jos kyseessä on pakolluustus julkisen ostotarjouksen jälkeen, lunastushinnan on vastattava ostotarjouksessa tarjottua vastiketta, jollei erityisistä syistä muuta johdu.

2.2.5. Osakeannit

Jos osakeyhtiö haluaa laajentaa toimintaansa, se tarvitsee usein lisää osakepääomaa. Osakeyhtiö hankkii lisää pääomaa laskemalla liikkeeseen uusia osakkeita. Useimmiten vanhat omistajat saavat merkitsemisoikeuden, mikä antaa heille etuoikeuden osakkeiden uusmerkinnässä. Uusien osakkeiden lukumäärä määräytyy suhteessa siihen, kuinka monta osaketta omistajalla on entuudestaan. Merkitäjä on maksettava tietty hinta (emissiokurssi), joka osakeannissa on useimmiten alhaisempi kuin markkinahinta. Heti sen jälkeen, kun merkintäoikeudet – joilla on yleensä tietty markkinaarvo – on erotettu osakkeista, osakkeiden hinta yleensä laskee. Samalla merkintäoikeuttaan käyttäneiden osakkeenomistajien osakkeiden määrä kasvaa. Ne osakkeenomistajat, jotka eivät merkitse osakkeita, voivat merkitsemisaikana, joka yleensä kestää muutaman viikon, myydä merkintäoikeutensa sillä kauppapaikalla, jolla osakkeet noteerataan. Merkintäajan päätyttyä merkintäoikeudet raukeavat ja muutuvat käyttökelvottomiksi ja arvottomiksi. Osakeyhtiö voi toteuttaa myös ns. suunnatun osakeannin, joka on tarkoitettu vain tietyille sijoittajaryhmälle. Osakeyhtiö voi laskea liikkeeseen uusia osakkeita myös ns. apportiosakeannilla hankkiakseen toisen yhtiön osakkeita tai saadakseen osuuden toisesta yrityksestä tai vastaavasti muusta omaisuudesta muuten kuin käteiskaupalla. Sekä suunnatussa osakeannissa että apportiosakeannissa yhtiössä tapahtuu osakkeenomistajien osakeosuuden ja äänimäärän laimentuminen, mutta omistettujen osakkeiden lukumäärä ja niihin sijoitetun pääoman markkinaarvo ei yleensä muutu.

Jos osakeyhtiön muun oman pääoman määrä on kasvanut suureksi, voi yritys siirtää osan arvosta osakepääomaansa rahastoannin avulla. Rahastoannissa otetaan huomioon jokaisen osakkeenomistajan entuudestaan omistamien osakkeiden lukumäärä. Rahastoannissa annettavat uudet osakkeet jaetaan siinä suhteessa kuin osakkeenomistajat entuudestaan omistavat yhtiön osakkeita. Rahastoantien kautta osakkeenomistajat saavat lisää osakkeita, mutta omistusosuus yhtiön kasvaneesta osakepääomasta ei muutu. Rahastoanti laskee osakkeiden hintaa, mutta osakkeenomistajan omistamien osakkeiden määrä kasvaa ja sijoituspääoman markkinaarvo pysyy samana. Toinen tapa toteuttaa rahastoanti on osakkeen nimellisarvon korottaminen. Korottamisen jälkeen osakkeenomistajalla on edelleen sama määrä osakkeita ja sijoitetun pääoman markkinaarvo pysyy muuttumattomana.

2.2.6. Osakkeiden nimellisarvo, jakaminen ja yhdistäminen

Osakkeen nimellisarvo on se osuus, jota kukin osake edustaa yhtiön osakepääomasta. Osakkeen nimellisarvo saadaan jakamalla osakepääoma osakkeiden kokonaismäärällä. Joskus yritykset haluavat muuttaa nimellisarvoa esimerkiksi siksi, että osakkeen hinta on noussut jyrkästi. Kun osake jaetaan kahteen tai useampaan osakkeeseen (niin sanottu splittaus), nimellisarvo pienenee ja samalla osakkeiden hinta laskee. Osakkeenomistajalla on

splittauksen jälkeen sama pääoma edelleen muuttumattomana jäljellä, mutta pääoma on jaettu useamman osakkeen kesken. Näillä osakkeilla on pienempi nimellisarvo ja alempi kurssi.

Osakkeita voidaan vastaavasti yhdistää (ns. käänteinen split), jos kurssi on laskenut voimakkaasti. Tällöin yhdistetään kaksi tai useampia osakkeita yhdeksi osakkeeksi. Osakkeenomistajalla on yhdistämisen jälkeen edelleen sama muuttumaton pääoma jäljellä, mutta pääoma on jaettu pienemmän osakemäärän kesken. Näillä osakkeilla on suurempi nimellisarvo/ kirjanpidollinen vastaarvo ja korkeampi kurssi.

2.2.7. SPAC-yhtiöt (Special Purpose Acquisition Companies)

SPAC-yhtiöt (Special Purpose Acquisition Companies) ovat kauppapaikassa listattuja kuoriyhtiöitä, joiden tarkoituksena on hankkia tulevaisuudessa tuloja tuottavaa liiketoimintaa, kuten toinen yritys. SPAC-yhtiöiden takana on usein ihmisiä, joilla on vankka kokemus ja tietämys kyseiseltä talouden alalta. Yritysten johdon asiantuntemus houkuttelee sijoittajia sijoittamaan pääomaa SPAC-yhtiöön, jotta johto voi tulevaisuudessa toteuttaa mahdollisesti tuottoa tuovia yritysostoja. Tyhjän SPAC-yhtiön sijoittava tekee sen tietämättä, millaista liiketoimintaa SPAC-yhtiö harjoittaa tulevaisuudessa.

SPAC-yhtiön elinkaari jakautuu tyypillisesti kolmeen vaiheeseen:

1. Ensimmäinen vaihe on listautumisanti, jossa sijoittajille tarjotaan mahdollisuus merkitä listattavan tyhjän SPAC-yhtiön osakkeita.
2. Toisessa vaiheessa listattu SPAC-yhtiö etsii hankittavaa kohdeyritystä.
3. Kolmas ja viimeinen vaihe on kohdeyrityksen hankinta, joka toteutetaan yleensä sulautumisen kautta. SPAC-yhtiön eri vaiheisiin liittyy erilaisia riskitajia. Yleisesti ottaen kahdessa ensimmäisessä vaiheessa on suurin riski. Tämä johtuu siitä, että sijoitus on tässä vaiheessa vain spekulatiivinen – sijoittaja ei tiedä varmuudella, mitä liiketoimintaa yritys harjoittaa, eikä voi tehdä konkreettisia analyyskejä siitä, mitä yhtiön tulevat tulot ja kulut voi vat olla. Lisäksi sijoittaja on alttiina yritysostoihin liittyville riskeille, koska hän ei tiedä, milloin aiottu yrityskauppa tapahtuu (tai edes tapahtuuko se ollenkaan). SPAC-yhtiöt asettavat joskus tavoitteeksi, että yritysosto tapahtuu esimerkiksi 36 kuukauden kuluessa listautumisannista, mutta SPAC-yhtiö ei voi antaa mitään takeita tästä. Näin ollen on vaarana, että tyhjä SPAC-yhtiö joutuu hakeutumaan selvitystilaan ja poistetaan kauppapaikasta ilman, että yritysostoa pystytään edes toteuttamaan.

Jos SPAC-yhtiö kuitenkin löytää sopivan kohdeyrityksen ja onnistuu hankkimaan sen, SPAC-yhtiön riskiprofiili vaihtuu tavallisen pörssiyhtiön riskiprofiiliin.

2.3. Indeksilainat/osakeindeksilainat

Indeksilainat/osakeindeksilainat ovat joukkovelkakirjoja, joiden tuotto on korkojen sijaan sidottu esimerkiksi osakeindeksiin. Jos indeksi kehittyi positiivisesti, tuotto seuraa sitä. Jos indeksikehitys on negatiivinen, tuottoa ei välttämättä tule. Indeksilainoja kutsutaan usein myös pääomasuojatuiksi tuotteiksi. Nimitys kuvaa sitä, että nimellisarvo maksetaan takaisin riippumatta siitä, antaako tuote tuottoa vai ei. Nimellisarvo on yleensä sama kuin sijoitettu pääoma, josta on vähennetty mahdollisesti maksettu ylikurssi. Indeksilainoilla on siis rajallinen tappioriski verrattuna esimerkiksi osakkeisiin ja rahastoosuuksiin. Osakeindeksilainaan sijoittamisen riskinä voidaan mahdollisesti maksettujen ylikurssin ja kustannusten lisäksi pitää vaihtoehtoista tuottoa eli tuottoa, jonka sijoittaja olisi saanut sijoitetusta summasta, jos hän olisi sijoittanut pääoman muualle. Huomaa kuitenkin, että pääomasuojaa ei sovelleta, jos liikkeeseenlaskija on asetettu konkurssiin tai velkasaneeraukseen (saatavan määrän alentaminen).

Indeksilainoilla voi olla erilaisia nimiä, kuten osakeindeksilaina, SPAX, osakelaina, luottokorilaina, korkokorilaina, valuuttakorilaina, ym. riippuen siitä mikä omaisuuslaji määrittää lainan tuoton.

2.4. Talletustodistus

Talletustodistus on todistus oikeudesta ulkomaisiin osakkeisiin, joita todistuksen antaja säilyttää/hallinnoi omistajan lukuun. Talletustodistuksilla käydään kauppaa aivan samoin kuin osakkeilla säädellyillä markkinoilla tai kauppapaikassa, ja hintakehitys seuraa sen kansainvälisen markkinapaikan normaalia hintakehitystä, jossa osakkeella käydään kauppaa. Tavallisten osakekauppaan liittyvien riskien lisäksi tulee huomioida myös mahdollinen valuuttariski.

2.5. Vaihtovelkakirjalainat

Vaihtovelkakirjalainat (vaihtovelkakirjat) ovat korkoa tuottavia arvopapereita (lainoja) vaihtovelkakirjan liikkeeseen laskijalle, jotka voi vaihtaa osakkeisiin tietyllä aikavälillä. Vaihtovelkakirjalainojen tuotto (kuponkikorko) on yleensä korkeampi kuin vaihtosakkeiden osingot. Vaihtovelkakirjalainojen kurssi

Tietoa rahoitusvälineiden ominaisuuksista ja riskeistä

ilmaistaan prosentteina vaihtovelkakirjan nimellisarvosta.

2.6. Käänteiset vaihtovelkakirjat

Käänteinen vaihtovelkakirja on korko- ja osakesijoituksen välimuoto. Käänteinen vaihtovelkakirja on sidottu yhteen tai useampaan kohdeutuena olevaan osakkeeseen tai indeksiin. Tämä sijoitus tuottaa korkoa eli kiinteää ja taattua tuottoa. Jos pohjana olevat osakkeet tai indeksit kehittyvät positiivisesti, maksetaan sijoittajalle alkuperäinen sijoitus sekä kiinteä tuotto. Jos sen sijaan kohdeutuena olevat osakkeet tai indeksit laskevat, riskinä on, että sijoitetun määrän sijasta haltija voi ennalta määrätyn tuoton lisäksi saada yhden tai useamman vaihtovelkakirjalainaan sisältyvän osakkeen tai vastaavan rahasumman.

2.7. Osake- ja osakeindeksioptiot

Osakeoptioita on monenlaisia. Hankitut osto-optiot (engl. call options) antavat haltijalleen mahdollisuuden ostaa jo liikkeeseen laskettuja osakkeita tietyn ajan kuluessa etukäteen määritellyn hintaan. Myyntioptiot (engl. put options) puolestaan antavat haltijalleen oikeuden myydä osakkeet tietyn ajan kuluessa etukäteen määritellyn hintaan. Jokaista hankittua optiota vastaa asetettu optio. Option hankkijan riskinä on se, että option arvo laskee tai että optio on päätöspäivänä arvoton, ellei toteuteta riskejä rajoittavia toimia. Jälkimmäisessä tapauksessa option hankkija menettää maksamansa vastikkeen (preemion) kokonaan. Option asettajan kohdistuva riski voi puolestaan olla joissakin tapauksissa rajoittamaton, ellei toteuteta riskejä rajoittavia toimia. Optioiden hintaan vaikuttaa vastaavien kohde-etuutena olevien osakkeiden tai indeksien hinta, mutta yleensä hintavaihtelut ja hintavaikutukset ovat näitä suuremmat.

Suurin osa osakeoptioiden kaupankäynnistä tapahtuu säännellyillä markkinoilla. Siellä tapahtuu myös osakeindeksioptioiden kaupankäynti. Nämä indeksioptiot tuottavat voittoa tai tappiota suoraan käteisenä (käteistilitys) kohde-etuutena olevan indeksin hintakehityksen perusteella. Ks. myös johdannaisia koskeva kohta 2.13.

2.8. Osaketermiinit ja osakeindeksitermiinit

Termiini tarkoittaa sitä, että osapuolet tekevät molemminpuolisen sitovan sopimuksen kohde-etuuden myynnistä tai ostosta etukäteen sovittuun hintaan, ja sopimuksessa sovittuna ajankohtana (sulkemispäivänä) toimitetaan joko kyseinen omaisuus tai muu suoritus, esim. käteiskorvaus. Preemiota ei makseta, sillä osapuolilla on vastaavat velvollisuudet toisilleen sopimuksen perusteella.

Terminejä on kahta päätyyppiä, futuurit ja forwardit. Futuurien ja forwardien ero on siinä, miten selvitys tehdään, eli miten sopimuksen osapuoli saa maksun tai maksaa riippuen siitä, onko positio tuottanut voittoa vai tappiota. Futuurien selvitys tapahtuu päivittäin ostajien ja myyjien välisen jatkuvien maksujen muodossa kohdeetuuden arvonmuutoksen perusteella. Forwardien selvitys tapahtuu vain rahoitusvälineen sulkemispäivän yhteydessä. Ks. myös johdannaisia koskeva kohta 2.13.

2.9. Warrantit

Pörssissä käydään myös kauppaa tietyillä osto- ja myyntioptioilla, joiden voimassaoloaika on tavallista pitempi ja joita kutsutaan yleensä warranteiksi. Warrantteja voidaan hyödyntää ostettaessa tai myytäessä kohdeutuena olevia osakkeita. Toisaalta warrantti voi tuottaa myös suoraan rahaa, jos kohdeutuena olevan osakkeen kurssi on kehittynyt suotuisasti warrantin lunastushintaan nähden. Osakkeita koskevia merkintäoptioita (engl. subscription warrants) voi tietyn ajanjakson kuluessa käyttää liikkeeseen laskettujen vastaavien uusien osakkeiden merkitsemiseen. Ks. myös johdannaisia koskeva kohta 2.13.

2.10. Sertifikaatit

Vipusertifikaatit, joita usein kutsutaan pelkästään sertifikaateiksi tai tietyissä tapauksissa todistuksiksi, ovat usein yhdistelmä esimerkiksi yhdestä osto- ja myyntioptiosta. Sertifikaatti on riippuvainen taustalla olevasta kohde-etuudesta, esim. osakkeesta, indeksistä tai raaka-aineesta. Sertifikaatilla ei ole nimellisarvoa. Sertifikaattia ei pidä sotkea esim. yritystodistukseen, joka on eräänlainen velkakirja, jonka yritys laskee liikkeeseen lainatessaan rahaa pääomamarkkinoilla.

Eräs sertifikaattien erityisominaisuus on, että kohdeetuuden pienikin kurssimuutos saattaa johtaa huomattaviin arvomuutoksiin haltijan sijoituksessa. Nämä arvonmuutokset saattavat hyödyttää sijoittajaa, mutta ne voivat myös koitua sijoittajan tappioksi. Haltijoiden tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, että sertifikaattien arvo voi laskea ja ne voivat myös erääntyä täysin arvottomina. Sijoitetun summan voi siis menettää kokonaan tai osittain. Edellä sanottu koskee monessa tapauksessa myös optioita ja warrantteja. Ks. myös johdannaisia koskeva kohta 2.13.

2.11. Kryptovaluutat ja rahoitusvälineet, joiden kohdeutuena on kryptovaluuttoja

Kryptovarjoilla (eli kryptovaluutoilla) ei ole yleisesti hyväksyttyä määritelmää.

Yksinkertaisesti sanottuna niitä voidaan kuitenkin kuvata digitaaliseksi omaisuuseräksi, joka voidaan lähettää ja tallentaa sähköisesti hajautetun tiilikirjan (esim. lohkoketjun) tai vastaavien teknologioiden avulla. Kryptovaluuttojen hinta voi vaihdella hyvin paljon. On mahdollista hankkia ja omistaa kryptovaluuttoja itse ja siten hyötyä suoraan omaisuuserien nousuista tai kärsiä niiden laskuista. Usein sijoittajat kuitenkin päättävät sen sijaan hankkia rahoitusvälineitä, joissa kryptovaluutta on kohdeutuena.

Kryptovaluuttan sijoittaminen on useista syistä erittäin riskialtista riippumatta tavasta, jolla sijoittaja hankkii kryptovaluuttaposition. Riskejä liittyy muun muassa kryptovaluutan avoimuuteen, volatiiliteettiin ja arvostukseen sekä kuluttajansuojan puutteeseen. Tämä merkitsee, että rahoitusvälineillä, joiden kohdeutuena on kryptovaluutta, tulee käydä kauppaa äärimmäisen varovaisesti. Nämä välineet, pääasiassa sertifikaatit ja ns. trackersertifikaatit, ovat itsessään monimutkaisia ja käyvät vielä monimutkaisemmiksi, kun itse kohdeutuutta on vaikea arvostaa ja sitä on vaikea ymmärtää, kuten myös että rahoitusvälineellä on liikkeellelaskija. Sinun on oltava tietoinen siitä, että kryptovaluuttojen ja kryptovaluutoista riippuvien varojen arvo voi nousta ja laskea nopeasti ja sinulla on suuri riski menettää koko sijoittamasi pääoma. Ks. myös johdannaisia koskeva kohta 2.13.

2.12. Korkoa tuottavat rahoitusvälineet

Korkoa tuottava rahoitusväline on saamis-oikeus lainan liikkeeseenlaskijaa kohtaan. Tuotto on useimmiten korkomuotoinen. Korkoa tuottavia rahoitusvälineitä on monenlaisia riippuen rahoitusvälineen liikkeellelaskijasta, vakuudesta, jonka liikkeeseenlaskija on asettanut lainalle, voimassaoloajasta takaisinmaksupäivämäärään asti sekä koron maksutavasta. Joukkovelkakirjalainat ovat yleinen korkoa tuottavan rahoitusvälineen tyyppi. Joukkovelkakirjoja voivat laskea liikkeeseen esimerkiksi yritykset (yrityslainat), valtio (valtion joukkovelkakirjat) tai kunta (kuntien joukkovelkakirjat) muun tyyppisen velkarahoituksen sijaan. Joukkovelkakirjat ovat juoksevia velkakirjoja, jotka todistavat, että haltija on lainannut rahaa joukkovelkakirjalainan liikkeeseen laskeneelle taholle. Joukkovelkakirjoja on erityyppisiä, ja on tärkeää, että ymmärrät sijoittajana, minkä tyyppiseen joukkovelkakirjaan sijoitat ja mitä riskejä sijoitus sisältää. Alla on esitetty erityyppisiä korkoa tuottavia rahoitusvälineitä ja niiden riskejä.

Korkoa tuottavissa rahoitusvälineissä liittyy riski osittain kurssimuutoksiin (kurssiriski), joita voi ilmetä voimassaoloaikana markkinakorkojen muuttuessa. Toinen riskitekijä on, että liikkeeseenlaskija ei pysty maksamaan korkoja tai lainaa takaisin (luottoriski). Laina, jonka takaisinmaksulle on asetettu täysi vakuus, sisältää tyyppillisesti pienemmän riskin kuin sellainen laina, jolla ei ole vakuutta. Yleensä korkoa tuottavien rahoitusvälineiden tappioriskiä pidetään pienempänä kuin osakkeiden riskiä. Korkoa tuottava rahoitusväline, jonka liikkeellelaskijalla on hyvä luottokelpoisuus, voi siten olla hyvä vaihtoehto sijoittajalle, joka haluaa minimoida pääoman arvonalennusriskin, ja voi olla parempi lyhytaikaisessa säästämässä. Korkoa tuottavat sijoitukset ovat hyvin tavallisia myös pitkäaikaisessa säästämässä, jossa pääomaa ei haluta vaarantaa, esim. eläkesuunnittelussa. Korkoa tuottavien sijoitusten varjopuoli on se, että ne useimmiten tuottavat alhaisen arvonnousun. Esimerkkejä korkoa tuottavista sijoituksista ovat säästötilit, yksityisobligaatit ja korkorahastot.

Kurssit määritellään jatkuvasti sekä lyhytkestoisille (alle vuoden) rahoitusvälineille, esim. valtion velkasitoumuksille, että pitkäkestoisemmille rahoitusvälineille, kuten joukkovelkakirjoille. Tämä tapahtuu raha- ja joukkovelkakirjamarkkinoilla. Markkinakorkoihin vaikuttavat analyysit ja arvot, joita keskuspankit ja muut suuret institutionaaliset markkinoimijat laativat erilaisten taloudellisten tekijöiden, kuten inflaation, suhdanteiden, korkokehityksen Suomessa ja muissa maissa jne., kehityksestä lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Keskuspankki toteuttaa myös nk. rahapolitiisia toimia, joiden tavoitteena on ohjata markkinakorkojen kehitystä niin, että inflaatio pysyy asetettujen tavoitteiden rajoissa. Rahoitusvälineet, joilla käydään kauppaa raha ja velkakirjamarkkinoilla, esim. valtion obligaatit, valtion velkasitoumukset ja asuntosijoitustodistukset, kaupataan yleensä hyvin suurina erinä (useita miljoonia).

Yksi korkoa tuottavan rahoitusvälineen muoto ovat nk. diskonttoarvopaperit, joissa rahoitusväline myydään alennuksella. Myynnin yhteydessä rahoitusvälineelle lasketaan nk. nykyarvo, joka kattaa lainasumman lisäksi koron. Nykyarvo eli kurssi on matalampi kuin se määrä, joka saadaan takaisinmaksun yhteydessä (nimellisarvo). Pankkien sijoitustodistukset (pankkisertifikaatit) ja valtion velkasitoumukset ovat esimerkkejä diskonttoarvopapereista, samoin kuin obligaatit, joilla on nk. nollakuponkirakenne.

Tämän lisäksi on olemassa myös muita korkoinstrumentteja ja säästämismuotoja, joissa korko on suojattu inflaation varalta ja sijoitus takaa täten kiinteän reaalkoron.

Tietoa rahoitusvälineiden ominaisuuksista ja riskeistä

Jos markkinakorot nousevat, jo aiemmin liikkeeseen laskettujen kiinteäkorkoisten rahoitusvälineiden kurssit laskevat, koska uusia lainoja lasketaan liikkeeseen todelliseen markkinakorkoon perustuviin korkoihin sidottuna. Ne antavat siten korkeamman koron kuin jo liikkeellä olevat rahoitusvälineet. Käänteisesti liikkeellä olevan rahoitusvälineen kurssi nousee, kun markkinakorko laskee.

Valtion ja kuntien liikkeeseen laskemat lainat katsotaan takaisinmaksun osalta riskittömiksi. Muiden liikkeeseenlaskijoiden kuin valtion tai kunnan täytyy asettaa joukkovelkakirjojen liikkeellelaskemisen yhteydessä vakuus joko muiden rahoitusvälineiden tai muun omaisuuden muodossa (esine tai reaalivakuus).

Joissakin korkoa tuottavissa rahoitusvälineissä, esimerkiksi debenttureissa, on joukkovelkakirjoja suurempi riski, jos liikkeeseenlaskijalla on vaikeuksia maksaa lainaa takaisin, koska ne maksetaan takaisin vasta sen jälkeen, kun kaikki muut velkojat ovat saaneet saatavansa. Ehdolliset vaihtovelkakirjalainat (engl. contingent convertibles, nk. CoCo), ovat toinen esimerkki monimutkaisista tuotteista, joilla saattaa olla hyvin vaikeasti ymmärrettäviä riskejä. Pohjimmiltaan ne ovat joukkovelkakirjoja, jotka voidaan tietyissä ennalta määritetyissä tapauksissa kirjata alas, eli ne voivat menettää koko arvonsa tai osan siitä, tai muuntaa osakkeiksi.

Yksi korkoa tuottava rahoitusvälinemuoto on vakuudelliset joukkovelkakirjat. Näihin liittyy tiettyjä etuuksia erityisen lainsäädännön perusteella. Vakuudellisiin joukkovelkakirjoihin liittyvillä säännöksillä pyritään siihen, että sijoittaja saa täyden maksun sovittuun aikatauluun mukaisesti, vaikka joukkovelkakirjan liikkeeseenlaskija joutuisi konkurssiin, edellyttäen, että joukkolainojen vakuutena olevan omaisuuden arvo on riittävän suuri.

2.13. Johdannaiset

Johdannaiset ovat rahoitusvälineitä, joiden arvo on riippuvainen toisesta kohdeutuutena olevasta omaisuuserästä. Johdannaisia ovat esimerkiksi optiot, futuurit, optiotodistukset, vaihtosopimukset eli swapit ja hinnanerosopimukset (CFD). Kohdeutuutena voi olla erityyppisiä omaisuuseriä, kuten osakkeita, joukkovelkakirjoja, raakaaineita ja valuuttoja. Johdannaisia voidaan käyttää esimerkiksi suojautumiseen kohdeutuuden eitoivotulta hintakehitykseltä tai saamaan voittoa tai tuottoa pienemmällä pääomapanoksella kuin tarvittaisiin sijoitettaessa suoraan kohde-etuuteen.

Johdannaisen kurssi riippuu kohde-etuuden kurssista. On huomattava, että johdannaisen hintakehitys on yleensä voimakkaampaa kuin kohdeutuuden hintakehitys. Hintavaikutusta kutsutaan vipuvaikutukseksi, ja se voi johtaa suurempaan voittoon kuin jos sijoitus olisi tehty suoraan kohde-etuuteen. Vipuvaikutus voi kuitenkin myös johtaa suurempaan tappioon johdannaisessa verrattuna kohde-etuuden arvonnäytökseen, jos kohde-etuuden hintakehitys ei ole odotetun kaltainen. Vipuvaikutus eli johdannaisen suurempi hinnanmuutos kohde-etuuden hinnanmuutokseen verrattuna vaihtelee johdannaisen rakenteen ja käytettävän mukaan. Johdannaisten ja kohde-etuuksien hintakehitystä tulee siis valvoa erittäin tarkasti. Sijoittajan tulee oman etunsa nimissä olla valmis reagoimaan nopeasti, usein jo päivän aikana, jos johdannaissijoitus kehittyä epäedulliseen suuntaan. Riskiarvioinnissa on myös tärkeää huomioida, että position/omistuksen purkaminen voi vaikeutua negatiivisen hintakehityksen myötä.

Jos haluat lisätietoja johdannaisista, tutustu esitteeseen "*Tietoja asiakkaille kaupankäynnistä optioilla, termineillä ja muilla johdannaistrumentteilla*".

3. Yleistä kaupankäynnistä rahoitusvälineillä

Kaupankäynti rahoitusvälineillä tapahtuu pääasiassa järjestäytyneessä muodossa kaupapaikassa. Kaupankäynti tapahtuu kaupapaikalla kaupankäyntiin osallistuvien arvopaperivälittäjien välityksellä. Sinun tulee asiakkaana yleensä olla yhteydessä tällaiseen arvopaperivälittäjään ostaaksesi tai myydäksesi rahoitusvälineitä. Lisätietoja siitä, missä Nordnet toteuttaa toimeksiantosi, on Nordnetin asiakirjassa Toimintaperiaatteet toimeksiantojen toteutukselle sekä toimeksiantojen yhdistämiselle ja jakamiselle.

Kaupankäynti säännellyillä markkinoilla, kaupankäyntialustoilla ja muissa paikoissa muodostaa jälkimarkkinat rahoitusvälineille, jotka yritys on jo laskenut liikkeelle (emittoinut). Mikäli jälkimarkkinat toimivat hyvin eli jos osakkeille löytyy helposti ostajia ja myyjä ja jos ostajien ja myyjien tarjoamat hinnat sekä toteutuneiden kauppajen päätöskurssit (maksukurssit) noteerataan jatkuvasti, tästä on etua myös yrityksille. Tällä tavoin yritysten on helpompaa tarvittaessa laskea liikkeeseen uusia rahoitusvälineitä ja saada lisää pääomaa toimintaansa. Ensimmäisinä kutsutaan markkinoita, joilla tapahtuu uusien liikkeelle laskettujen rahoitusvälineiden osto/merkintä.

3.1. Kaupapaikat ja muut toteuttamispaikat

Kaupapaikoilla tarkoitetaan säänneltyjä markkinoita ja kahta kaupapaikan muotoa: MTF-alustaa ja OTF-alustaa. Lisäksi asiakkaiden kaupankäyntiä

voidaan harjoittaa sijoituspalveluyrityksen kautta, joka toimii kauppajien sisäisenä toteuttajana, markkinatakaajana tai muuna likviditeettiä tarjoavana tahona.

3.1.1. Säännelty markkinat

Säännellyillä markkinoilla käydään kauppaa erilaisilla rahoitusvälineillä. Osakeyhtiöiden liikkeeseen laskemista rahoitusvälineistä vain julkisten osakeyhtiöiden liikkeeseen laskemat rahoitusvälineet voidaan listata ja niillä voidaan käydä kauppaa säännellyillä markkinoilla. Tällaisille yrityksille asetetaan suuria vaatimuksia, jotka liittyvät esimerkiksi yhtiön kokoon, liiketoimintahistoriaan, omistuksen monipuolisuuteen sekä yhtiön talouden ja toiminnan julkiseen raportointiin.

Suomessa on tällä hetkellä yksi säännelty markkina: Helsingin Pörssi, jota ylläpitää NASDAQ Helsinki Oy.

3.1.2. MTF-järjestelmä

MTF-järjestelmää (MTF, monenkeskinen kaupankäyntijärjestelmä) voidaan kuvata pörssin tai sijoituspalveluyrityksen järjestämäksi ja tarjoamaksi kaupankäyntijärjestelmäksi. Rahoitusvälineillä, joilla käydään kauppaa MTF-järjestelmällä, on yleensä lievemmat esim. tiedonantovelvollisuutta ja toimintahistoriaa koskevat vaatimukset kuin rahoitusvälineillä, joilla käydään kauppaa säännellyillä markkinoilla.

Suomessa on tällä hetkellä yksi MTF-järjestelmä: First North Finland, jota ylläpitää Nasdaq Helsinki Oy.

3.1.3. OTF-järjestelmä

OTF-järjestelmä (OTF, organisoitu kaupankäyntijärjestelmä) on monin tavoin samanlainen kuin MTF. Organisoidussa kaupankäyntijärjestelmässä voidaan kuitenkin käydä kauppaa vain muilla kuin osakkeilla tai osakesidonnaisilla arvopapereilla, esimerkiksi joukkovelkakirjoilla ja johdannaisilla. Lisäksi OTF-järjestelmillä saa olla vapaammat säännöt kaupankäynnille, muun muassa toimeksiantojen täsmäytykselle, kuin säännellyillä markkinoilla ja monenkeskisillä kaupankäyntijärjestelmillä.

3.1.4. Kauppajien sisäinen toteuttaja, markkinatakaaja tai muu likviditeettiä tarjoava tah

Kauppajien sisäinen toteuttaja (SI) on sijoituspalveluyritys, joka käy kauppaa omaan lukuun-sa organisoidulla, säännöllisellä ja järjestelmällisellä tavalla toteuttamalla asiakastoimeksiantoja säänneltyjen markkinoiden tai kaupapaikan ulkopuolella. Kauppajien sisäinen toteuttaja on velvollinen julkaisemaan markkinatarjoukset eli osto- ja myyntihinnat likvideita rahoitusvälineistä, joilla käydään kauppaa kaupapaikassa, jossa kauppojien sisäinen toteuttaja harjoittaa kauppajien sisäistä toteuttamista.

Laitoksen sisäinen kaupankäynti tai muiden asiakkaiden kanssa käytävä kauppa voi tapahtua myös sijoituspalveluyrityksen kautta ilman järjestelmällistä sisäistä kaupankäyntiä. Tällaisessa tapauksessa kyseinen laitos on markkinatakaaja tai muu likviditeetin tarjoaja.

3.1.5. Kaupankäynti ja noteerauslistat

Osakkeiden osalta kaupapaikat jakavat osakkeet yleensä eri listoille, jotka julkaistaan esimerkiksi kaupapaikan internetsivuilla sekä sanomalehdissä ja muissa tiedotusvälineissä. Yrityksen pörssiarvo voi olla ratkaiseva sen kannalta, millä listalla yrityksen osakkeilla käydään kauppaa (esim. Large Cap, Mid Cap ja Small Cap Helsingin pörssissä). Osakkeet, joilla on suurin vaihto, voivat myös olla omalla listallaan. Jotkut sijoituspalveluyritykset julkaisevat myös omia listojaan rahoitusvälineistä, joilla käydään kauppaa yrityksen kautta, rahoitusvälineiden kaupankäyntikursseista jne. Jos listalla on suuret vaatimukset ja suuri vaihto, sillä olevin osakkeiden katsotaan yleensä sisältävän pienemmän riskin kuin muilla listoilla olevien osakkeiden. Tietoa kurseista sekä muuta tietoa osakkeista ja muista rahoitusvälineistä, kuten rahastoosuuksista, optioista ja joukkovelkakirjoista, julkaistaan myös säännöllisesti esim. kaupapaikkojen verkkosivuilla sekä päivälehdissä ja muissa tiedotusvälineissä.

4. Lyhyeksi myynti

Lyhyeksi myynti tarkoittaa, että rahoitusvälineen lainaaja, joka on samanaikaisesti myös sitoutunut myöhempään ajankohtana palauttamaan samanlaisen rahoitusvälineen lainanantajalle, myy lainatut rahoitusvälineet. Myydessään rahoitusvälineet lainanottaja laskee saavansa myöhempään ajankohtana hankittua rahoitusvälineet markkinoilta saamaansa myyntihintaa edullisemmin. Jos hinta onkin noussut, syntyy tappio, joka voi voimakkaasti hintojen nousun vuoksi olla hyvinkin suuri.

Toisin kuin joissakin osissa maailmaa, niin sanottu naked short selling (kattamaton lyhyeksi myynti) on periaatteessa kielletty EU:ssa. Naked short selling tarkoittaa, että lyhyeksi myynnin aikana myyjä ei ole lainannut arvopapereita tai varmistanut, että se voidaan lainata.

Tietoa rahoitusvälineiden ominaisuuksista ja riskeistä

5. Lainoitus

Rahoitusvälineitä vastaan voidaan ottaa lainaa. Tätä varten tarvitaan kuitenkin hyväksytty luottoarvointi ja luottosopimus. Tämä tarkoittaa, että lainanottaja lainaa rahaa käyttämällä rahoitusvälineitä vakuutena (panttina). Lainatulla rahalla lainanottaja voi sijoittaa enemmän rahaa rahoitusvälineisiin kuin hän olisi voinut sijoittaa ilman lainaa.

Jos sijoitat lainattua rahaa rahoitusvälineisiin, tämä tarkoittaa korkeamman tuoton mahdollisuuden lisäksi myös altistumista suuremmalle riskille. Tämä laajennettu riski toimii samalla tavalla kuin kaupankäynti rahoitusvälineillä, joilla on sisäänrakennettu vipuvaikutus (ks. esimerkiksi sertifikaatteja koskeva kohta 2.10).

Jos olet rahoittanut sijoituksen lainatulla rahalla ja sijoituksen arvo laskee myöhemmin jyrkästi, tästä voi seurata, että lainanantaja myy itsenäisesti lainan vakuudeksi panttaamasi arvopaperit ja saatat joutua tarjoamaan myös lisää rahaa vakuusvajauksen korjaamiseksi.

Lisää yleistä tietoa erilaisista rahoitusvälineistä ja kaupankäynnistä rahoitusvälineillä löytyy myös esim. Finanssivalvonnan verkkosivuilta www.finanssivalvonta.fi.

Yksittäisiä rahoitusvälineitä ja niiden liikkeeseenlaskijoita koskevat tiedot löytyvät julkaistusta esitteistä, jotka löytyvät helpoimmin osoitteesta www.nordnet.fi.